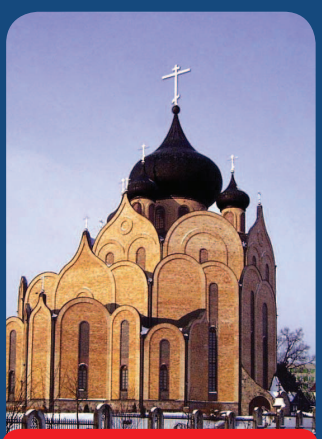
Polonyalıların bir Atasözü ;

“Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść”

(Bir yerde altı aşçı varsa, orda yiyecek bir şey olmaz)

Ozan TELLİOĞLU
III.Sınıf Öğrencisi

“Slav ülkelerinden biri olan Polonya, şu anda yaklaşık ülke içerisinde kırk milyon ve ülke dışında yaşayan otuz milyon nüfusuyla günümüzün gelişmekte olan ve ileriki yılların süper güçleri arasına girmeye aday gösterilen bir ülke.”

Cześć, Merhaba,

Aslında beni tanıyan arkadaşlarım niçin tanıtmak için Polonya’yı seçtiğimi bilirler. 2 seneyi aşkın süredir öğrenmiş olduğum dilleri sayesinde belki de onlar hakkında dışarıdan bir kişinin bilemeyeceği birçok bilgi edindim. Ve bu yüzden de en azından birkaçını sizlerle paylaşmak istedim. Umarım okurken hem Polonya hakkında ufak da olsa bilgi edinir hem de zevk alırsınız.

Slav ülkelerinden biri olan Polonya, şu anda yaklaşık ülke içerisinde kırk milyon ve ülke dışında yaşayan otuz milyon nüfusuyla günümüzün gelişmekte olan ve ileriki yılların süper güçleri arasına girmeye aday gösterilen bir ülke. Ülkenin para birimi, her ne kadar son zamanlarda Euro’ya geçme konusunda tartışmalar yaşansa da, Zloty. Ülkede yaşayan insanların %95’i Katolik Hristiyan ve Avrupa’nın dinini en yoğun yaşayan insanları arasında gösteriliyor. %5’lik kısmını da Protestan ve diğerleri oluşturuyor. Ana dili Lehçe (Polish). Dünyanın en zor dilleri arasında gösterilen bir dil. Bir kaç cümle okuduktan sonra ne demek istediğimi daha iyi anlayabilirsiniz aslında. Çok meraklı olmadığınız sürece öğrenmeniz çok meşakkatli bir hal alabilir. İlk başta bende hiç tahmin edemeyeceğiniz kadar zorlandım. Mesela herkes demek için yan yana gelmiş 6 sessiz harfi seslendirmek zorunda kalabilirsiniz; “Wszycy”. Msn’de Lehçe yazışan bir kişiyi görünce rastgele klavyenin tuşlarına basıp karşı tarafla dalga geçiyor zannetmeniz de çok olağan. Çünkü sesli harfleri cümlelerin içerisinde bulmanız bir hayli zor olabilir. İki ülkenin son zamanlarda aşırı gelişen ilişkilerinden olsa gerek, Polonya’da da azımsanmayacak kadar Türkçe öğrenmek isteyen kişi var. Genel izlenimim çok sıcak kanlı insanlar. Yardıma ihtiyacınız olduğunda karşılık beklemeden yardım edebilirler.

Haritada yerini merak ediyorsanız,

Polonya Avrupa'nın kuzey-doğusunda yer alan, kuzeyinde Baltık Denizi, batısında Almanya, güneyinde Çek Cumhuriyeti ve Slovakya, doğusunda ise Rusya, Beyaz Rusya, Litvanya ve Ukrayna'nın bulunduğu bir ülke. İrili ufaklı 3000 tane göl ve çok sayıda nehir bulunuyor. Yani ülke sırf taş, topraktan ibaret değil. Dört bir tarafı yeşil. Ülke topraklarının %70'inin deniz seviyesinden yüksekliği 200 metrenin altında. İdari olarak voyvodalık (il) şeklinde bölünmüş. Başkenti Varşova. Diğer önemli şehirleri ise Lodz, Gdansk, Krakow, Wroclaw ve Poznan. Polonya genelde soğuk ve yağışlı bir iklime sahip. Ülke soğuk kutup hava kütleleri ve okyanus hava akımlarının etkisi altında. Yıllık ortalama sıcaklık güneybatı düzlüklerinde 8 C, daha soğuk olan kuzeydoğu bölgelerinde ise 6 C. Ülkede kış ayları genelde karlı geçer. Ovalarda yağışların yarısı, dağlık kesimlerde ise tamamı kar olarak düşer.

Kısaca tarihine de bakacak olursak, batı Slavlar grubundan olan Polonya'nın tarihi oldukça eskilere dayanıyor. İlk olarak 800-960 yıllarında ilk küçük devletlerini kurmuş ve bundan sonra yüzyıllar boyu çok sayıda devletin kurulup yıkıldığı bir süreç yaşanmış. Bugünkü Polonya 11 Kasım 1918 yılında bağımsızlığını ilan etti. 1926-1939 arasında askeri rejimle yönetildi. 1939 yılında Almanya ve Sovyetler Birliği tarafından işgal edilerek paylaşıldı. Bu işgal 1945 yılına kadar sürdü. 1945 yılında Sovyet birlikleri Almanları ülkeden çıkararak işgale son verdi. 2. Dünya Savaşı sonunda Sovyetler himayesinde Polonya Milli Birlik komitesi kuruldu ve komite sonra geçici hükümete dönüşerek iktidarı ele aldı. 1945 yılında imzalanan Postdam Anlaşmasıyla ile önceden Almanya'nın elinde bulunan topraklar Polonya'ya verildi. Ocak 1947'de seçimler yapıldı ve İşçi Partisi yani Sosyalist blok kazandı. Boleslaw Bierut devlet başkanlığına, Jozef Cyrankiewicz başbakanlığa getirildi. 1956'da Bierut'un ölmesiyle Poznan'da işçiler grev başlattı. 70 kişinin ölmesiyle tırmanan siyasi gerginlik Gomulka'nın yükselmesine ve iktidara gelmesine yol açtı. 1970 yılı sonuna doğru Gomulka görevden alınarak, devlet başkanlığına Edward Gierek getirildi. 1980 yazında yükselen grev dalgası sırasında, Lech Walesa'nın önderliğinde işçilerin isteklerini kabul ettirmek için kurulan Dayanışma Sendikası yeni bir güç olarak öne çıktı. 1981'de sıkıyönetim ilan edilerek Dayanışma Sendikası önderlerine karşı tutuklamalara girişildi. 1982'de kapatılmasına rağmen varlığını yer altında sürdürmeyi başardı. Dayanışma Sendikası'na izlenen sert tutum 1986'da yumuşamaya başladı. 1989 yılında yapılan ilk kısmi seçimlerde Birleşik İşçi Partisi ağır bir yenilgiye uğradı. Seçimden sonra ağırlığını Dayanışma Sendikasının oluşturduğu bir koalisyon kuruldu. Böylece Polonya'da 45 yıldır sürmekte olan katı komünizm rejimi de sona ermiş oldu. Yeni hükümetle serbest piyasa ekonomisine geçiş yönünde reformlar yapıldı. Devletin ismi "Polonya Cumhuriyeti" olarak değiştirildi. Ülkede yapılan ilk serbest genel seçimden Lech Walesa 5 yıllığına Cumhurbaşkanı seçildi.

Böyle derin bir tarihi olan ülkenin tabi ki birçok da gezilip görülmeye değer tarihi, turistik yerleri var. Aslında Varşova'da bunu pek de yaşayamazsınız. Bu şehir günümüz modernitesine son derece ayak uydurmuş bir şehir. Yapı olarak da öyle. Çünkü 2.Dünya Savaşından sonra şehir baştan aşağıya Alman bombalarıyla yıkılmış. Eğer Polonya'lı Roman Polanski yönetmenin yapımından olan Piyanist filmini izlemişseniz bunu açık bir şekilde görürsünüz.

En güzel şehirlerinden birisi ise Krakow. Polonya'nın en eski ve büyük şehirlerinden biridir. Şehir, Küçük Polonya'nın güneyinde yer almaktadır. 1999 yılından bu yana da Polonya'nın kalbi olarak anılır. Avrupa'nın en iyi korunan Orta Çağ kentlerinden biridir. Böyle bir kentin içerisinde de tahmin edebileceğiniz gibi bir çok gezip görülebilecek, özellikle tarihi yerler var. İlki çokta iyi anılan bir yer olmasa da, Auschwitz Toplama kampı. Krakov'un 60 km güneyinde yer alıyor. Aslında ilk olarak 1941 yılında savaş esiri 100.000 Rus askerinin çalışması amacıyla yapılmış bir kamp. Yöre halkı boşaltılıp, evleri yıkılır ve bu evleri inşaat malzemesi olarak kullanırlar. 5 km^2 alana yayılmış durumda. Kampın tamamı kuvvetli elektrik akımı verilmiş dikenli tellerle çevrilmiş. Başlangıçta bu kampın, savaş esirlerinin ve tutukluların zorunlu olarak SS için çalışması amacıyla kurulduğu sanılmış. Kampın asıl işlevi birkaç ay sonra ortaya çıkmış. 1942 yazında zehirli gazlarla öldürülmeye başlanmış. Önce Rus komiserler ve çalışamayan tutuklular öldürülmüş. Kısa süre sonra da anne ve çocuklar ve diğer çalışamayacak kişiler kampa getirildiklerinde hemen ayıklanarak gaz odalarına gönderilmeye başlanmış. 1942 Haziran'ından itibaren toplu olarak kampa getirilen yüzlerce yahudi anında öldürülmüş. Böylece Auschwitz-Birkenau, bir imha kampı işlevi kazanmış, aynı zamanda, kötü koşullardaki bir çalışma ve toplama kampı olarak kullanılmaya da devam etmiş. Bu kurbanlar kampa hayvan taşıyan trenlerle taşınmış. Hatta 1944 yılında peronlar kampın içerisine kadar uzatılmış. Genelde gelen insanlar direk olarak yakılmış lakin bazen de çalışıp çalışamayacaklarına göre ayıklanmıştır. Bu ayıklama işlemini de caniliği ile tanınan kamp doktoru Josef Mengele yönetmiş.

> **Böyle derin bir tarihi olan ülkenin tabi ki birçok da gezilip görülmeye değer tarihi, turistik yerleri var. Bunu Varşova'da yaşayamazsanız da Krakow tam böyle bir şehir.**

Ayırma işlemi sonunda hayatta kalanlar, kampın yakınındaki endüstri işletmelerinde çalışmak zorunda kalmışlar. Bunlardan biri I.G. Farben firması için sentetik benzin ve sentetik kauçuk üreten bir tesis. Diğer bir büyük Alman firması Krupp'un da Auschwitz'in hemen yakınında fabrikaları var. Bu firmalar Nazi yöneticilere her işçi için kira ödüyor, dolayısıyla SS'ler esirler üzerinden gelir elde ediyorlarmış. Tabi en nihayetinde Almanya ile savaşan müttefikler, 31 Mayıs 1944'den itibaren detaylı olarak tüm kampların havadan görüntülerini elde ederler. Ayrıca kaçmayı başaran iki tutuklu da kampın ayrıntılı tarifini müttefiklere ulaştırır. 13 Eylül 1944 tarihinde ABD bombardıman uçakları Auschwitz yakınlarındaki ***Buna-Werke*** isimli fabrikaya bir saldırı düzenler ve kayda değer bir zarar verir. 17 Ocak 1945'ten başlayarak insanlar kamptan zorla götürülmeye başlanmış. 27 Ocak 1945'te birlikler kamplara girmiş ve bir kaç gün sonra dünya kamuoyu bu hunharca eylem konusunda bilgilendirilmiş. Kamplarda, SS'in geride bıraktığı bir milyondan fazla giysi, yaklaşık 45.000 çift ayakkabı ve 7 ton insan saçı bulunmuş.

Bu kötü yâd edilebilecek bir tarihin yanında, tabi iyileri de mevcut. Mesela "St. Mary's Basilica" kilisesi. Aslında orijinal olanı 13. Yy'da Tatarlar tarafından yıkılmış. 1397 yılında tekrar inşası sona ermiş. Şu an bulunan kuleleri de 15. Yy.'da eklenmiş. İşin ilginç yanı da burada zaten. Kulelerin birisi gözle görülür bir şekilde uzun diğerinden. Bir hikayeye göre, bu kulelerin mimarı bunları tamamlamadan savaşa gitmek zorunda kalıyor ve orada ölüyor. Kardeşi de mimar olduğu için abisinin eserini tamamlamak istiyor ve de tamamlıyor. Ama saygısızlık olmaması için kendi yapmış olduğu kuleyi kısa olarak dizayn ediyor. Bir diğer hikayeye göre, Paul ve Peter adlı iki kardeş şehrin en güzel ve en uzun kulesini inşa etmek için yarışa giriyorlar. İkisi de en iyilerini yapmaya çalışıyor lakin en sonunda bir kardeş diğerini öldürüyor. Ne kadar doğru bilmiyorum ama ben Polonyalıların ağzından birinci hikayenin daha doğru olduğunu duydum.

Eh tabi Polonya sadece Krakow, Varşova, Poznan değil. Ufakta olsa görülmeye değer yerlerde var. Mesela eğer iyi bir tarih meraklısıysanız Ketrzyn'da bulunan "Wolf's Lair" (kurt ini), Almanca adıyla "***Wolfsschanze***"den geliyor. Hitler'in 23

Haziran 1941 tarihinin gecesinde vardığı ve 20 Kasım 1944'e kadar 800 gün kaldığı ve ona karşı suikast düzenlenen yer. Öyle bir şekilde dizayn edilmiş ki, havadan hiç bir şekilde böyle bir yerin tespiti olası bile değil. Çalılar, ağaçlar, çimlerle binaların çatıları kamufle edilmiş ve saldırıya kapalı hale getirilmiş. Havadan bakılınca görünüşü yalnızca yoğun bir orman gibi. Tabi bu saydıklarım bomba patlayasıya dek. Bombayı bir Alman kurmay subayı olan Claus von Stauffenber içeriye bir çantayla sokuyor ve Hitler'in sadece birkaç adım ötesine yerleştiriyor. Saat 12:43'te dört kişinin öldüğü bir patlama gerçekleşiyor ve Hitler yalnızca ufak sıyrıklarla kurtulmayı başarıyor. Nasıl kurtulmayı başarıyor diyorsanız, şans eseri Hitler'in subaylarından bir tanesi bomba konulmuş çantayı Hitler'in masasının altından alıp başka bir köşeye koyuyor. Ayrıyeten Stauffenberg bombalardan yalnızca bir tanesini çantaya yerleştirebiliyor. İşte böylece de Hitler şans eseri de olsa suikast girişiminden ufak sıyrıklarla kurtuluyor. "Operasyon Valkrie" filmine de konu olan bu mekan, şu an hala Polonya'da Ketrzyn şehrinde bugüne kadar hiç bir şekilde müdahale edilmeyerek korunmuş. Hatta o kadar güzel korumuşlar ki, bombanın tahribatıyla zarar gören binaların kolonlarının her an bir yerlerinden başınıza bir taş kütlesinin düşmesi de muhtemel.

Tabi bu arada 10 Nisan 2010 gününün Polonyalılar için niçin özel bir mana taşıdığını da anlatmadan geçmeyelim. Aslında özel bir manadan ziyade bir kara leke gibi. Cumhurbaşkanından eşine, genelkurmay başkanından bir çok meclis üyesine, pek çok üst düzey bürokratın hayatını kaybettiği bir kaza. Tabi Polonyalılar bunu kendi aralarında bir suikast olarak adlandırıyorlar. Olay Polonya'nın 1940 yılında Katynski'de yaşamını yitiren kurbanları anmak için gitmekte olduğu Varşova-Katynski arasındaki Rusya'nın Smolensk şehrinde gerçekleşti. Cumhurbaşkanı Lech Kaczynski, eşi ve onunla birlikte devletin ileri gelen 95 kişisi hayatını kaybetti. Kaza sonrası açıklanan raporda suç çoğunlukla sisli havada kalkış yapan Polonyalı pilot üzerinde yoğunlaşmış durumda. Rusya'nın yapmış olduğu araştırma sonrası pilot üzerine psikolojik bir baskı yaratıldığı da söyleniyor. Yazıldığına göre uçağın en önemli yolcusu Cumhurbaşkanı Lech Kaczynski sisli hava olmasına rağmen uçağın inmesini istiyor. Tabi Polonya bu raporu bugüne kadar kabul etmedi. 96 kişinin ölümüne yol açan facianın başlıca nedeni, iniş sırasında uçağın şiddetli sis yüzünden ağaçların tepelerine çarpması olmuş aslında. Pilotlar, uçaktaki aygıtların gösterdiği tehlike uyarısını görmezlikten gelerek fazla risk almış.

Elimden geldiğince Polonya'nın bilinebilecek birkaç yanına sizlere aktarmaya çalıştım. Umarım okurken büyük bir zevk almışsınızdır.. Ama tabi Polonya'ya gidip görmek bambaşka…

"Slav ülkelerinden biri olan Polonya, şu anda yaklaşık ülke içerisinde kırk milyon ve ülke dışında yaşayan otuz milyon nüfusuyla günümüzün gelişmekte olan ve ileriki yılların süper güçleri arasına girmeye aday gösterilen bir ülke."